

ผลของการพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน อำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา

Effects of a drug use preventive behaviors development for youth
leaders at Nong Bunmak District, Nakhon Ratchasima Province

ธีระวุฒิ ประดิษฐ์แทน* วาริณี เลี่ยมสวัสดิกุล** และ ธีระวุฒิ ธรรมกุล***

Theerawut Paditthaen,* Warinee lemsawasdikul,** and Theerawut Thammakun ***

*หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

**สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

***สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

*Master of Nursing Science Curriculum, Sukhothai Thammathirat Open University

**School of Nursing, Sukhothai Thammathirat Open University

***School of Health Science, Sukhothai Thammathirat Open University

บทคัดย่อ

การวิจัยกึ่งทดลองนี้มุ่งเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติด ความรุนแรงของยาเสพติด ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด และพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังได้รับโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนแกนนำหมู่บ้านมอรวรวัน เลือกโดยการสุ่มแบบง่าย จากโรงเรียนหนองบุญมากพิทยาคม และโรงเรียนหนองบุญมากประสงค์วิทยา กลุ่มละ 30 คน เครื่องมือวิจัยเป็นโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชนตามแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา การทดสอบที่ การทดสอบวิลคอกชันชายน์แรงค์ และแมนวิทนีเย ผลการวิจัยพบว่า หลังได้รับโปรแกรม กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด และพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติดต่ำกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และไม่แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบ

คำสำคัญ: โปรแกรม, ยาเสพติด, แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ

*นักศึกษา พย.ม. แขนงวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Corresponding author E-mail: theelorzu@gmail.com

วันที่รับบทความ: 26 กันยายน 2567 วันที่แก้ไขบทความ: 28 ตุลาคม 2567 วันที่ตอบรับบทความ: 30 ตุลาคม 2567

Abstract

The objectives of this quasi-experimental research were to compare knowledge about addictive drugs, perceived risks of drug use and the severity of drugs, perceived benefits of drug use preventive behaviors, perceived self-efficacy in drug use preventive behaviors and drug use preventive behaviors of the experimental group between before and after the experiment and between the experimental group and the comparison group after the experiment. The sample consisted of student leaders in the “ TO BE NUMBER ONE ” program. They were randomly selected from Nongboonmakphitthayakhom School, and Nong Bun Mak Prasong Witthaya School, 30 persons in each group. The research tools were the Drug Use Preventive Behaviors Development Program for youth leaders based on the Health Belief model and questionnaires. The data were analyzed by descriptive statistics, t-test, Wilcoxon signed ranks test, and Mann-Whitney U test. The results were as follows. After the experiment, the knowledge about drugs, the scores of perceived severity of drugs, perceived benefits of drug use preventive behaviors, perceived self-efficacy in drug use preventive behaviors and drug use preventive behaviors of the experimental group were significantly higher than before the experiment and higher than the comparison group ($p < .05$). The perceived risks of drug use of the experimental group was significantly lower than before the experiment but there was no difference as compare to the comparison group.

Keywords: Program, Addictive Drugs, Health Belief Model

ความสำคัญของปัญหา

เยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญมีคุณค่าของประเทศชาติ ต้องได้รับการพัฒนาให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ทุกด้าน ให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม ปัญหาเยาวชนที่ต้องแก้ไข ได้แก่ ยาเสพติด พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการพร่องในคุณธรรมและจริยธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหา ยาเสพติดที่ต้องได้รับการแก้ไขเร่งด่วน เพราะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ยาเสพติดทำลายสมองส่วนหน้าที่ยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ของเยาวชน จึงเกิดภาวะสมองติดอย่างง่ายร่างกายทรุดโทรม อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดง่าย และมีอาการทางจิต (จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส, 2565) ส่งผลต่อเนื้องอกให้เกิด

พฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรง ขาดคุณธรรมและจริยธรรม นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และตั้งครรรภ์ไม่พึงประสงค์ (เพ็ญนภา กุลนาคดล, 2565) ค.ศ. 2018 มีผู้ใช้ยาเสพติดทั่วโลก 269 ล้านคน เป็นกลุ่มอายุ 15-64 ปี (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563) พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีผู้ใช้ยาเสพติด 238,591 คน จังหวัดนครราชสีมาผู้ใช้ยาเสพติด 7,826 คน (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2563) อำเภอหนองบุญมากมีผู้ใช้ยาเสพติด 108 คน (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองบุญมาก, 2565) การพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดของเยาวชน ช่วยลดผู้ใช้ยาเสพติดหน้าใหม่และจำนวนผู้ใช้ยาเสพติด

ประเทศไทยแก้ปัญหายาเสพติด ด้วยมาตรการและโครงการที่หลากหลาย สามารถป้องกันปัญหาเสพติดในพื้นที่ได้ โดยมีกลุ่มเป้าหมายต่างกัน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563) การพัฒนาแกนนำเยาวชนป้องกันการใช้ยาเสพติดตามโครงการ TO BE NUMBER ONE มี 3 ยุทธศาสตร์หลัก ได้แก่ การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เยาวชน และการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด (กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต, 2560) แกนนำเยาวชนในอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา มีความรู้และความเข้าใจการป้องกันการใช้ยาเสพติด แต่ขาดทักษะการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด และสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของยาเสพติด และประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา, 2566)

แบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ (Becker et al., 1974) มีแนวคิดที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่โครงการทูบี 넘เบอร์วันดำเนินการ 2 ประการ ได้แก่ 1) การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกและสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และ 2) การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด และวัตถุประสงค์ของโครงการทูบี 넘เบอร์วัน เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในกลุ่มประชาชนและเยาวชนทั่วไป ผลการวิจัยของธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์ และคณะ (2564) พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ที่ได้รับโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพติด มีทักษะชีวิต ดีกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มควบคุม พาฝัน หัดสันเทียะ และคณะ (2567) พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่ได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ มีทักษะการปฏิเสธการดื่มแอลกอฮอล์และพฤติกรรมป้องกัน

การดื่มแอลกอฮอล์ สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดในแกนนำเยาวชนนี้ใช้ปัจจัย 3 ด้าน ของแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ ได้แก่ ปัจจัยร่วม ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดด้วยการบรรยาย เกม และแอปพลิเคชันไลน์ ทำให้แกนนำมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด เกิดการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของยาเสพติด และประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การรับรู้ด้วยการสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดและความรุนแรงของยาเสพติดด้วยการบรรยาย การทำกิจกรรมกลุ่ม และเกม การสร้างการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดด้วยการบรรยาย การทำกิจกรรมกลุ่มวิเคราะห์และตัวแบบด้านบวก ช่วยให้แกนนำรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดและความรุนแรงของยาเสพติด เกิดการรับรู้ภาวะคุกคามของยาเสพติด และรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด ทำให้มีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติดด้วยการบรรยาย ตัวแบบด้านบวก ประสบการณ์ความสำเร็จของตนเอง การฝึกทักษะปฏิเสธการใช้ยาเสพติด ช่วยให้เกิดพฤติกรรมต่อเนื่อง ช่วยลดการรับรู้อุปสรรคและส่งเสริมให้มีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดที่ต่อเนื่อง (วันทนา มณีศรีวงศ์กุล, 2561) แกนนำสามารถนำความรู้และพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดของตนเองไปเผยแพร่แก่เพื่อนเยาวชนด้วยกัน เกิดเป็นเครือข่ายป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ปลูกจิตสำนึกและสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติดและความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้

ยาเสพติด การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการ
ใช้ยาเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังได้รับ
โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกน
นำเยาวชน และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ
หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด
แกนนำเยาวชน

2. เปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด
ของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนา
พฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน และ
ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังได้รับโปรแกรม
พัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน

สมมติฐานการวิจัย

1. หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการ
การใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลองมีความรู้
เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติด
และความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของ
พฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด และการรับรู้ความ
สามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อน
ได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด
แกนนำเยาวชน และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

2. หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการ
การใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลองมีพฤติกรรม
ป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมพัฒนา
พฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน และสูง
กว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ชนิดของการวิจัย เป็นการศึกษาวิจัยกึ่งทดลอง แบบ
สองกลุ่มวัดผลก่อนและหลังทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนแกนนำทูปีนัมเบอร์วัน
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาภาคีรัฐ 2 แห่ง ในอำเภอ

หนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 230 คน
(สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองบุญมาก, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 คน เป็นนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ได้รับการสุ่มแบบง่ายโดยการ
จับสลากแบบไม่คืนที่ ระดับชั้นปีละ 10 คน จากโรงเรียน
หนองบุญมากพิทยาคมเป็นกลุ่มทดลอง และโรงเรียนหนอง
บุญมากประสงควิทยาเป็นกลุ่มเปรียบเทียบ กลุ่มละ 30 คน
คำนวณด้วยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ ใช้โปรแกรม
สำเร็จรูป

เครื่องมือวิจัย

1. โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการ
ใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแบบจำลอง
ความเชื่อด้านสุขภาพ ของ Becker และคณะ (1974) ใช้
ปัจจัย 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยร่วม การรับรู้ และตัวชี้แนะการ
กระทำโดยมีกิจกรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การ
สร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของยาเสพติด
การสร้างการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการ
ใช้ยาเสพติดและการรับรู้ความสามารถของตนเองในการ
ป้องกันการใช้ยาเสพติด และการกระตุ้นเตือนให้ปฏิบัติ
พฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องผ่านกลุ่ม
แอปพลิเคชันไลน์ ใช้เวลา 4 สัปดาห์ จัดกิจกรรม 6 ครั้ง
แบบเผชิญหน้า 2 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 1-2 และผ่านแอป
พลิเคชันไลน์ 4 ครั้ง ในสัปดาห์ที่ 2-4

2. แบบสอบถามผลของโปรแกรมพัฒนา
พฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน
ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 6 ส่วนได้แก่

1) ข้อมูลทั่วไป จำนวน 15 ข้อ และความรู้
เกี่ยวกับยาเสพติด จำนวน 20 ข้อ แบบถูกผิด ตอบถูกให้
1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่แน่ใจให้ 0 คะแนน การแปลผล
ระดับของความรู้ใช้เกณฑ์คะแนนรวม ดังนี้ สูง (16-20
คะแนน) ปานกลาง (12-15 คะแนน) และต่ำ (< 12 คะแนน)

2) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติด
จำนวน 6 ข้อ

3) การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด จำนวน 6 ข้อ

4) การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด จำนวน 4 ข้อ

5) การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด จำนวน 7 ข้อ

6) พฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด จำนวน 18 ข้อ

แบบสอบถามข้อ 2) ถึง 6) การตอบเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด ถึง น้อยที่สุด ให้คะแนนข้อความด้านบวก 5-1 และข้อความด้านลบ 1-5 ตามลำดับ การแปลผลระดับให้เกณฑ์คะแนนเฉลี่ย ดังนี้ สูงมาก (4.50-5.00) สูง (3.50-4.49) ปานกลาง (2.50-3.49) ต่ำ (1.50-2.49) และ ต่ำมาก (1.00-1.49)

คุณภาพของเครื่องมือวิจัย แบบสอบถามหาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 0.96, 1.00, 1.00, 0.83, 0.85 และ 0.88 ตามลำดับ และหาความเที่ยงโดยนำไปทดลองใช้กับแกนนำหมู่บ้านมิตรวันโรงเรียนด้านเกษียณวิทยา อำเภอโชคชัย จำนวน 30 คน หาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง ได้เท่ากับ 0.84, 0.96, 0.82, 0.95, 0.93 และ 0.92 ตามลำดับ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากสาขาวิชาพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เลขที่ 3/2567 ลงวันที่ 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 ได้รับอนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียน และได้รับอนุญาตจากผู้ปกครองนักเรียน ผู้วิจัยจัดทำเอกสารชี้แจงวัตถุประสงค์ วิธีและระยะเวลาดำเนินการวิจัย การรักษาความลับของข้อมูลส่วนบุคคล การให้สิทธิปฏิเสธโดยไม่มีผลกระทบต่อการเรียน และให้ผู้ปกครองลงนามในเอกสารยินยอมและอนุญาตให้นักเรียนเข้าร่วมการวิจัย

1. **ระยะก่อนทดลอง** ก่อนการทดลอง 1 สัปดาห์

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามผลของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชนให้กลุ่มทดลองตอบ ณ ห้องประชุมโรงเรียนหนองบุญมากพิทยาคม และกลุ่มเปรียบเทียบที่ห้องประชุมโรงเรียนหนองบุญมากประสงค์วิทยา โดยให้เวลาตอบ 30 นาที

2. **ระยะทดลอง** ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชนกับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ใช้เวลา 4 สัปดาห์ ดังนี้ สัปดาห์ที่ 1 จัดกิจกรรมแบบเผชิญหน้าโดยให้ความรู้และสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของยาเสพติด ใช้เวลา 3 ชั่วโมง สัปดาห์ที่ 2 จัดกิจกรรมแบบเผชิญหน้าโดยสร้างการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมและการรับรู้ความสามารถของตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 40 นาที โดยการจัดกิจกรรมแบบเผชิญหน้าใช้เวลาว่างของสัปดาห์ในช่วงบ่ายวันพุธ สัปดาห์ที่ 2-4 การกระตุ้นเตือนให้ปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดอย่างต่อเนื่องผ่านแอปพลิเคชันไลน์ 4 ครั้ง ด้วยการส่งคำถาม และกิจกรรมกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมุติ ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบได้รับการเรียนรู้ตามหลักสูตรปกติ

3. **ระยะหลังทดลอง** สัปดาห์ที่ 5 กลุ่มทดลองตอบแบบสอบถามอีกครั้ง ผู้วิจัยสรุปการเรียนรู้ มอบใบประกาศและรางวัล ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบตอบแบบสอบถามอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป คำนวณค่าสถิติพรรณนา, t-test, Wilcoxon signed ranks test และ Mann-Whitney U test กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

1. **ข้อมูลทั่วไป กลุ่มทดลอง** นักเรียน 30 คน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ยาเสพติด (76.67%) เป็นเพศชาย ร้อยละ 60 อายุเฉลี่ย 16.30 ปี (SD = 1.09) มีเกรดเฉลี่ยต่ำสุด 2.97 (SD = 0.96)

ร้อยละ 36.67 มีเกรดเฉลี่ย ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป มีแหล่ง
 รายรับ/รายได้จากบิดามารดา ร้อยละ 73.33 รายได้ครอบครัว
 เพียงพอเหลือเก็บ ร้อยละ 50.00 บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
 ร้อยละ 67.67 พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ร้อยละ
 63.34 นักเรียนร้อยละ 70.00 มีบุคคลในครอบครัวใช้ยา
 เสพติด ส่วนใหญ่เป็นบิดา ร้อยละ 20.00 มีเพื่อนสนิทใน
 กลุ่มใช้ยาเสพติด **กลุ่มเปรียบเทียบ** นักเรียน 30 คน นับถือ
 ศาสนาพุทธ ร้อยละ 96.70 ไม่เคยใช้ยาเสพติด ร้อยละ
 43.33 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70 อายุเฉลี่ย 16.46 ปี
 (SD = 0.90) มีเกรดเฉลี่ย 3.63 (SD = 0.81) มีแหล่ง
 รายรับ/รายได้จากบิดามารดา ร้อยละ 53.33 รายได้ครอบครัว
 เพียงพอไม่เหลือเก็บ ร้อยละ 53.33 บิดามารดาอยู่ด้วยกัน
 ร้อยละ 50.00 พักอาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ร้อยละ
 50.00 นักเรียนร้อยละ 73.30 มีบุคคลในครอบครัวใช้ยา
 เสพติด ส่วนใหญ่เป็นบิดา ร้อยละ 36.67 มีเพื่อนสนิทใน
 กลุ่มใช้ยาเสพติด

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติดและความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรม และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังได้รับโปรแกรม

2.1 หลังได้รับโปรแกรม กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด มีการรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด **สูงกว่า**ก่อนได้รับโปรแกรม แต่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติด **ต่ำกว่า**ก่อนได้รับโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 1)

ตาราง 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้และการรับรู้ของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรม โดยใช้ Wilcoxon signed ranks test (n = 30)

ตัวแปร	ก่อนได้รับโปรแกรม			หลังได้รับโปรแกรม			Z	p-value
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
ความรู้	14.60	4.13	ปานกลาง	18.53	1.61	สูง	-4.805	<.001
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของ								
การใช้ยาเสพติด	1.61	0.75	ต่ำ	1.18	0.28	ต่ำมาก	-3.219	.001
การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด	3.87	0.91	สูง	4.58	0.35	สูงมาก	-4.295	<.001
การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรม	3.98	0.82	สูง	4.66	0.36	สูงมาก	-4.487	<.001
ป้องกันการใช้ยาเสพติด								
การรับรู้ความสามารถตนเองในการ	4.10	0.77	สูง	4.66	0.31	สูงมาก	-4.647	<.001
ป้องกันการใช้ยาเสพติด								

2.2 นักเรียนในกลุ่มทดลอง มีความรู้ การรับรู้ ในการป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรม แต่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติดไม่แตกต่าง ป้องกันการใช้ยาเสพติด และการรับรู้ความสามารถตนเอง จากกลุ่มเปรียบเทียบ (ตาราง 2)

ตาราง 2 การเปรียบเทียบความแตกต่าง ของความรู้และการรับรู้ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบหลังได้รับ โปรแกรม โดยใช้ Mann-Whitney U test ($n_1 = n_2 - 30$)

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (n = 30)		กลุ่มเปรียบเทียบ (n = 30)		Z	p-value
	Mean Rank	Sum of Ranks	Mean Rank	Sum of Ranks		
ความรู้	41.73	1252.00	19.27	578.00	-5.028	.001
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติด	28.53	856.00	32.47	974.00	.339	.323
การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด	38.18	1145.50	22.82	684.50	-3.434	.001
การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด	36.72	1101.50	24.28	728.50	-2.818	.005
การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด	35.05	1051.50	25.95	778.50	-2.043	.041

3. ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดของกลุ่มทดลอง ระหว่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแก่นักเรียน และระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังได้รับโปรแกรม

การใช้ยาเสพติดแก่นักเรียน กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ($Z = -4.707$) และกลุ่มเปรียบเทียบมีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม ($t = 3.962$) เช่นกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ตาราง 3)

3.1 หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกัน

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ระหว่างก่อนและหลังได้รับโปรแกรมโดยใช้ t-test และ Wilcoxon signed ranks test ($n = 30$)

กลุ่ม	ก่อนได้รับโปรแกรม			หลังได้รับโปรแกรม			Z / t	p-value
	M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ		
กลุ่มทดลอง	4.19	0.57	สูง	4.58	0.31	สูงมาก	Z = -4.707	<.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	4.07	0.53	สูง	4.13	0.53	สูง	t = 3.962	<.001

3.2 ก่อนได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด (Mean Rank = 32.58, Sum of Ranks = 977.50) ไม่แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบ (Mean Rank = 28.42, Sum of Ranks = 852.50) ($Z = -0.925$) แต่หลังได้รับโปรแกรม กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด ($M = 4.58, SD = 0.31$) สูงกว่า กลุ่มเปรียบเทียบ ($M = 4.13, SD = 0.53$) ($t = 3.962$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

โดยสรุป โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชนมีผลต่อการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด การรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติดและพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด แต่ไม่มีผลต่อการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติด

การอภิปรายผลการวิจัย

1. หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลองมีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรม และสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากกลุ่มทดลองได้รับความรู้ที่ครบถ้วนด้วยการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ใช้รูปแบบและสื่อที่หลากหลาย (McKinney, 2008) และใช้แอปพลิเคชันไลน์ สอดคล้องกับพัฒนาการวัยรุ่น (อภาพพร เภาวัฒนา, 2561)

หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติด การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับ

โปรแกรมและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากกลุ่มทดลองได้รับกิจกรรมที่หลากหลายในการสร้างการรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติดและประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด เช่น กิจกรรมกลุ่มวิเคราะห์พัฒนาการและปัญหาที่ส่งผลให้วัยรุ่นเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด ตัวแบบด้านบวกนอกเล่าประโยชน์ของการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด ได้รับกิจกรรมสร้างการรับรู้ความสามารถของตนเอง เช่น การบอกเล่าความภูมิใจในการป้องกันการใช้ยาเสพติดของตนเอง และฝึกทักษะปฏิเสธด้วยบทบาทสมมุติ และได้รับการกระตุ้นเตือนผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ทำให้เกิดความรู้และการรับรู้ที่สูงขึ้น (Bonwell & Eison, 1991)

หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลองมีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการใช้ยาเสพติดต่ำกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและไม่แตกต่างจากกลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากกลุ่มทดลองใช้ยาเสพติดน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ (ร้อยละ 10.00 และร้อยละ 30.30 ตามลำดับ) มีเพื่อนสนิทในกลุ่มใช้ยาเสพติดน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ (ร้อยละ 20.00 และ ร้อยละ 36.70 ตามลำดับ) และได้อาศัยอยู่กับพ่อแม่มากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ (ร้อยละ 63.30 และร้อยละ 50 ตามลำดับ) ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวอย่างใกล้ชิดมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันยาเสพติด ($r = 0.373$) อย่างมีนัยสำคัญ (มนัสนันท์ ผลานิสงค์, 2564)

2. หลังได้รับโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชน กลุ่มทดลองมีพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด สูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากกลุ่มทดลองได้รับความรู้ การสร้างการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงของยาเสพติด การสร้างการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด การสร้าง

การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการกระตุ้นเตือน โดยใช้แอปพลิเคชันไลน์ ส่งผลให้มีความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดระดับสูง ความรู้เป็นปัจจัยที่มีในตัวเองและนำพาให้มีการปฏิบัติพฤติกรรม (วันทนา มณีศรีวงศ์กุล, 2561) มีการรับรู้ความรุนแรงของยาเสพติดระดับสูงมาก จึงรับรู้ภาวะคุกคามของยาเสพติด เกิดพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดสูงขึ้น (ชาวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์ และวิลาวัลย์ เสนารัตน์, 2566) มีการรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติด และการรับรู้ความสามารถของตนเอง ระดับสูงมาก ทำให้เห็นผลดีของพฤติกรรมและเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติพฤติกรรม (วันทนา มณีศรีวงศ์กุล, 2561)

ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดแกนนำเยาวชนไปใช้กับแกนนำทูป็นัมเบอร์วัน แกนนำเยาวชน กลุ่มวัยรุ่น โดยเพิ่มเวลาเป็น 6 สัปดาห์ เพิ่มกิจกรรมเผชิญหน้า 4 ครั้ง และควรกระตุ้นเตือนผ่านแอปพลิเคชันไลน์ทุกสัปดาห์
2. ควรพัฒนาโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนการศึกษานอกระบบ การวิจัยสร้างเครือข่ายป้องกันการใช้ยาเสพติดแบบมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรสุขภาพ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา วัด ตำรวจ ร้านจำหน่ายยาเสพติดชนิดถูกกฎหมาย องค์การอิสระ และวิจัยติดตามความยั่งยืนของพฤติกรรมป้องกันการใช้ยาเสพติดของกลุ่มทดลองทุกเดือน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข กรมสุขภาพจิต. (2560). *คู่มือการดำเนินงานโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด TO BE NUMBER ONE ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญาสิริวัฒนาพรรณวดี*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิณห์จุฑา ชัยเสนา ดาลลาส. (2565). *การบำบัดร่วมสมัยทางการแพทย์จิตเวชสำหรับเยาวชนที่ใช้สารเสพติด: แนวคิดสู่การปฏิบัติ*. วนิดาการพิมพ์.
- ชาวพรพรรณ จันทร์ประสิทธิ์ และ วิลาวัลย์ เสนารัตน์. (2566). การพยาบาลกับการส่งเสริมสุขภาพ. ใน *เอกสาร การสอน ชุมติวิชา มโนมติ และกระบวนการพยาบาล หน่วยที่ 7-12* (พิมพ์ครั้งที่ 14, น. 1-57). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีรวัฒน์ พงศ์ภาณุพัฒน์, ปณิตทนต์ บนขุนทด, ปิยะอร รุ่งธนเกียรติ, นียตา ประสงค์กุล, ถาวรีย์ แสงงาม, และกัลยา มั่นล้วน. (2564). ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตำบลอิสาน อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารการแพทย์ โรงพยาบาลศรีสะเกษ สุรินทร์บุรีรัมย์*, 6(1), 198-211.
- พาฝัน หัดสันเทียะ, วาริณี เขียมสวัสดิกุล, และธีระวุธ ธรรมกุล. (2567). ผลของโปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 ขอนแก่น*, 31(1), 162-173.
- เพ็ญญา กลุณาตล. (2565). *การให้คำปรึกษาวัยรุ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.

- มนัสนันท์ ผลานิสงศ์. (2564). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดกำแพงเพชร. รายงานการวิจัย. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดกำแพงเพชร กระทรวงสาธารณสุข.
- วันทนา มณีศรีวงศ์กุล. (2561). ทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน. ใน *ประมวลสาระชุดวิชา นโยบายและระบบสุขภาพ ภาวะผู้นำ แนวคิดทฤษฎีทางการพยาบาล และบทบาทของพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 4, น. 12-1 – 12-63). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2563). *ผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศปี 2563*. บางกอกบล็อก. https://www.oncb.go.th/SitePages/narcotics_effect.aspx
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา. (2563). *สรุปรายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด จังหวัดนครราชสีมา ประจำปี 2563*. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา.
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองบุญมาก. (2565). *สรุปรายงานผลการดำเนินงานโครงการทูปีนัมเบอร์วันระดับอำเภอหนองบุญมาก ประจำปี 2565*. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา.
- อภาพร เผ่าวัฒนา. (2561). การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในวัยรุ่น. ใน อภาพร เผ่าวัฒนา, สุรินทร กลัมพากร, สุนีย์ ละกำป็น, และทัศนีย์ รวีวรกุล. (บ.ก.). *การสร้างเสริมสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชน: การประยุกต์แนวคิดและทฤษฎีในการปฏิบัติ (ฉบับปรับปรุง)* (พิมพ์ครั้งที่ 1, น. 237-265). เอ็มเอ็น คอมพิวเตอร์เซท.
- Becker, M. H., Drachman, R. H. & Kirscht, J. P. (1974). *The health belief model and sick role behavior*. Chales B. Slack.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active learning: Creating excitement in the classroom*. School of Education and Human Development, George Washington University.
- Mckinney, S. E. (2008). Developing teachers for high-poverty schools: The role of the internship experience. *Urban Education, 43*(1), 68-82.